

Fantastic Force

פרשת פנחס תשפ"ו

2

NUMBERS

PARASHAS PINCHAS

26 / 1-13

It was after the plague — HASHEM spoke to Moses and to Elazar son of Aaron the Kohen, saying: ² Take a census of the entire assembly of the Children of Israel, from twenty and above, according to their father's houses, all who go out to the legion in Israel.

³ Moses and Elazar the Kohen spoke to them in the plains of Moab, by the Jordan near Jericho, saying: ⁴ "From twenty years of age and above, as HASHEM had commanded Moses and the Children of Israel, who were coming out of the land of Egypt."

⁵ Reuben the firstborn of Israel — the sons of Reuben: of Hanoch, the Hanochite family; of Pallu, the Palluite family; ⁶ of Hezron, the Hezronite family; of Carmi, the Carmite family. ⁷ These are the families of the Reubenites; their count was forty-three thousand, seven hundred and thirty. ⁸ The sons of Pallu: Eliab. ⁹ And the sons of Eliab: Nemuel and Dathan and Abiram, the same Dathan and Abiram who were summoned by the assembly, who contended against Moses and Aaron among the assembly of Korah, when they contended against HASHEM. ¹⁰ Then the earth opened its mouth and swallowed them and Korah with the death of the assembly, when the fire consumed two hundred and fifty men — and they became a sign. ¹¹ But the sons of Korah did not die.

4. היצאים מארץ מצרים — Who were coming out of the land of Egypt. The verse refers to the first census (Exodus 30:13), saying that the age limits of the new census would be the same as those of the one conducted after the Exodus (Rashi). Alternatively, the verse refers to those who were now about to be counted, since about half of them had left Egypt and were still alive because they were less than twenty years old (see 14:29,31) when the spies delivered their report (Ibn Ezra).

5. בני ראובן — The sons of Reuben. Ramban (1:18) notes that the earlier census included classification of the people according to their families, their fathers' house, designations that are missing here. He finds the reason for this in the changed arrangement of the camps that were instituted in chapter 2, after that census. Originally, people pitched their tents wherever they wished, without regard to the tribes or families

3

308 DIMENSIONS IN CHUMASH

~ R' Bernstein

There are a number of basic questions to be raised concerning these verses:

- Given that we are currently dealing with the count of the Jewish People, this seems to be a *very lengthy* digression explaining why Dasan and Aviram were not part of the count. After all, that episode happened a mere three parshiyos ago and no one is likely to have forgotten about these people in the interim! Compare this with the case of Er and Onan, concerning whom the verse dealing with the families of Yehudah simply says, "And Er and Onan died in the Land of Canaan,"² without providing any recap at all of the events described in Chapter 38 of Bereishis!
- Not only do the verses review in considerable detail the events of Parshas Korach, they actually present details which were *not even mentioned* in the Torah's account of that episode. Nowhere in Parshas Korach do we hear about the fact that his sons did not die. It is quite astonishing, therefore, that in the recap we actually discover *new information!*
- The concluding words of verse 10, "and they became a sign," are somewhat enigmatic. What exactly was this sign, and how is it relevant to our parsha?

5 ולזה מסיים הכתוב "ובני קרח לא מתו" והיינו שמשפחת קרחי נשארה ואילו משפחות דתן ואבירים כלו מן העולם, לפי שהם היו עיקר המציתים והמסיתים במחלוקת זו שכל כונתם היתה בהצתם על ד'.

ובזה מבואר סמיכות הכתובים לפר' הקודמת כפי' בתוך פסקא, ע"פ משנת לעיל בהא דכתיב "צורו את המדינים והכיתם אתם כי צוררים הם לכם בנכליהם" למה אמר הכתוב צורו את המדינים ואילו במובא שהם עיקר הלוחמים נא' "אל תצר מואב", והתשובה כי צוררים הם בנכליהם, שמואב פחד על עצמו לפיכך עשה מד שעשה אבל מדין שלא פחד למה עורם והסיתם לכן, והתשובה כי צוררים הם לכם בנכליהם, שהם השונאים האמתיים שלכם לשם שנאה והראיה מנכליהם שזממו עליכם, וגם ממה שהסיתו את מואב בדבר פנור וכזבי, ולזה מדין גרועים יותר ונא' בהם צורו את המדינים, וזהו ממש גם לגבי דתן ואבירים שהארץ הכתוב לבאר למה דוקא הם נעקרו משפחתם מישראל ולא כמו אצל קרח לפי שכל כונתם היתה בהצתם על ד', שלא כקרח שכונתו היתה רק לכבוד עצמו, ולזה נכתבה פר' זו בתוך הפרשה הקודמת. ולמדנו כ"ו דפעימים שהעורר והמסייע המתעבר על ריב לא לו חמור מהאדם שרב ריבו בעצמו.

קמט במקרא פרשת פנחס דיבינו 4

וידי אחרי המגפה וגו' שאו את ראש וגו' ובני אליאב נמואל ודתן ואבירים הוא דתן ואבירים קריאי העדה אשר יצאו על משה ואהרן בעדת קרח בהצתם על ד' ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת קרח במות העדה וגו' ובני קרח לא מתו.

• צ"ב למה קראם לרתן ואבירים קרואי העדה לשון חשיבות וכתרגום "מערעי בנישחא", ועוד מה חידש הכתוב כאן "אשר יצאו על משה ואהרן בעדת קרח" הלא טענה קרח ידועה בפר' קרח והיל"ל רק אשר היו בעדת קרח, ועוד מהו ששנה שוב "בהצתם על ד'". ועוד מהו שאמר שוב הכתוב "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח" הלא הכל היה בדבר קרח ומה שקרה לקרח ידוע ומפורש בפר' קרח ועוד דהם נבלעו עם קרח, ומחפס' משמע שהם עיקר "ותבלע אתם ואת קרח". ועוד מהו שאמר הכתוב שוב "ובני קרח לא מתו", מה ענין זה לכאן הלא בשבט ראובן עסקי'. עוד צ"ב סמיכות פר' זו לפר' הקודמת שנכתבה בתוכה כפסקא בתוך פסקא.

והנראה בס"ד והכתוב בא לבאר כשמיים משפחות ראובן, למה נשאר משפחות פלוא רק משפחת הנמואלי הלא היו גם משפחות דתן ואבירים. וע"כ מבאר הכתוב דתן ואבירים מתוך חשיבותם בישראל היו בעלי מחלוקת תמידים על משה ואהרן, והם "קריאי" ולא קרואי שאינם מוזמנים אלא הם המזמנים ומקהילים לאחרים, וכל ההתקהלות יסודה בהם וזו היתה חשיבותם במה שהיו מקהילים הקהלות [שהם לא פחדו] אשר בכל מחלוקת היו רבים אתם בהצתם על ד' בתואנה נגד ד', וכך גם מצאו להם דתן ואבירים מקום להתגדר בעדת קרח לחלוק שם על משה רבינו ואהרן, והבדל מהותי היה בינם לקרח באשר קרח כיון לשם הנשיאות לעצמנו וליטול כהונה גדולה הרי דתן ואבירים לא היה להם שום תקוה לכך וכל מה שהשתתפו והציתו המדרורה בעדת קרח היה משום "בהצתם על ד'" כמו שבכל מקום היה להם טענה על ד' כמ"ש חז"ל עה"פ ויאמרו איש אל אחיו ניתנה ראש ונשובה מצרימה" שהן היו דתן ואבירים.

ולזה הם היו עיקר המסיתים בעדת קרח, כי קרח לא היה יכול להשפיע על כל העדה באשר הוא דרש רק "כבוד עצמו" אבל דתן ואבירים לא דרשו לעצמם והיה נראה כרושים באמת לשמה לפיכך הם היו עיקר קריאי העדה ומציתי המחלו' בעדת קרח, ולזה הם נבדו ונענשו תחילה בעדת קרח "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח" וכן מפורש בתהלים ק"ו "ויקנאו למשה במחנה לאהרן קרוש ד' תפתח ארץ ותבלע דתן ותחס על עדת אבירים" הרי שתלה הכתוב הכל בדתן ואבירים.

READING THE NUMBERS

R' Yaakov Kamenetsky explains the matter by prefacing with another question.³ If we look at the tallies for the various tribes, we will see that they all end in hundreds. The same is true for the earlier count in *Parshas Bamidbar*, except there we also find a tribe ending with fifty. Are we to understand that every single tribe had numbers down

to fifty or a hundred, with not even one ending with, say, seventeen or sixty-three?

The explanation of this matter is that the census was conducted for those who go out to war. As such, it took the form of counting people in units as they would function in the army. What is the size of such units? If we survey later sections in Tanach, we will see that units comprised fifty men, within companies of a thousand men. For example:

- When the prophet Shmuel is asked by the people to appoint a king, he responds by telling them the implications of what having a king might mean: "זה יהיה משפט המלך... את בניכם... קח... ולשום לו, שרי אלפים ושרי המשים... This will be the protocol of the king... he will take your sons... to appoint for himself captains of thousands and captains of fifty."⁴
- Later in Tanach, when King Achazyah sent soldiers to meet with Elyahu, the verse states: "וישלח אליו שר המשים והמשי"ו—He dispatched to him a captain of fifty along with his fifty men."⁵

We see that numbers of soldiers were broken up into groups of fifty.⁶ Therefore, says R' Yaakov, it could very well be that the tribes comprised a total that did not end in fifty or a hundred; however, since they were counted as units, the numbers always end with fifty or a hundred, with the surplus individual soldiers being distributed among the existing units.

A SIGN AMONG REUVEN

With the above approach, we have provided an explanation for the tally of all the tribes that are counted in our parsha—except for one. When we look at the total for the tribe of Reuven, it is forty-three thousand, seven hundred and thirty! What are we to make of a number ending in thirty? We can no longer say that this was the precise number, for we have come to understand that the totals in this census do not go lower than fifty! Why was Reuven different?

Amazingly, the answer to this question is presented by the Torah itself. Having mentioned the names of Dasan and Aviram, the Torah then "digresses" to recap the story of their participation in Korach's revolt. The reason this takes place within the count is because it comes to explain something about the count—the anomalous ending of thirty in the tribal census of Reuven. Whereas all the other tribes were rounded off to numbers of fifty or a hundred, Reuven was not. The reason was in order to make it noticeable that there were people missing from the tribe of Reuven, namely, those who had gotten involved with Korach. This is the meaning of the words in verse 10, "and they became a sign," meaning, that episode resulted in the creation of a sign among their number, in the form of the "deficient" ending with thirty men!

10a

Judaism believes that the Almighty created the world *ex nihilo*, out of nothingness. There were no atoms, no matter, not even empty space, just absolute void, the absence of existence. From this absence, the Almighty created the entire cosmos. After He finished, the force He used to create the world, let us call it the generative force — that force still exists. It continues to sustain the world.

"AND THE SONS OF KORACH DID NOT DIE"

All this, however, leads us to a simple question. After all, Reuven was not the only tribe that featured prominently in Korach's revolt. There was, of course, Korach himself, who was from the tribe of Levi. If participation from the tribe of Reuven led to there remaining a deficient group among their number as a sign, one would certainly expect this to be the case with the tribe of Levi. And, yet, when we get to the census of Levi later in our chapter, we find that their number is twenty-three thousand.⁷ That is an extremely round number! Met with such a disparity, we must surely ask: Why did Reuven—the participant—become a sign, while Levi—the instigator and primary protagonist—did not?

It is this very question the Torah proceeds to address with the concluding verse of this section: "And the sons of Korach did not die."

Originally, Korach's sons sided with their father in his campaign against Moshe. However, as things intensified and reached the critical moment when the ground opened its mouth to swallow all those involved, they did *teshuvah* and were spared. Korach's sons thus have the distinction of being, in a sense, the first *baalei teshuvah* among the Jewish People! Therefore, in recognition of their actions and out of respect for their honor, the tribe of Levi was spared having its own sign which would be an ongoing reminder to them of their earlier deeds. Thus, their total number remained complete. This, says R' Yaakov, is the explanation of why we are informed about the sons of Korach not in *Parshas Korach* itself, but in our parsha within the context of the Torah counting the tribe of Reuven!

Indeed, it is most fascinating to note how this idea continues to express itself even later in the Torah. In *Chumash Devarim*, as Moshe enjoins the people to remember the major events over their forty years in the wilderness, he says the following:⁸

ואשר עשה לדתו ולאכידים בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם... בקרב כל ישראל.

And [remember] that which He [Hashem] did to Dasan and Aviram, the sons of Eliav, son of Reuven, when the earth opened its mouth and swallowed them and their households... in the midst of all Israel.

It is quite amazing. Here, Moshe is describing what we know so well as "the episode of Korach," and yet he refers only to Dasan and Aviram with no mention whatsoever of Korach himself! This, too, was out of respect for Korach's sons, who heroically relinquished their initial stance siding with their father, recognizing the error of that position and distancing themselves from him accordingly.

9 אצט"מ ע"ש

ובני קרח לא מתו. לפי הירושלמי
ב"ב פ"ח ה"ב גם זה נאמר לענין נחלת,
שאצ"מ שהלויים לא לקחו חלק בארץ, ירשן
נחלות אבי אמותיהם, שהיו מיוצאי
מצרים.

19.6

Now listen to this. It is mind-shattering. The mysterious wonder called the human being actually has access to this generative force. He can use it to recreate himself.

11 The Gemara says that Rosh Hashanah is the ideal time for teshuvah. Why is this so? Because just as Rosh Hashanah was the *haras olam*, the beginning of the creation of the world out of nothingness, so too is it a propitious time for a person to regenerate and recreate himself. The power of teshuvah is the power of the generative force residual from creation. With the force of teshuvah, a person can regenerate himself until all his flaws and blemishes disappear and he is completely renewed.

Many people go on and on about their failures. I've heard it again and again. "I've tried so many times and I've failed." People have said to me. "I make mistakes, and I start over again, and I still make the same mistakes. It is useless. It just won't work for me."

I listen to them, and I think for a moment that maybe they're right. I've had similar disappointments, and I'm older than they are. So why do I keep trying? Am I deluding myself? Maybe they're right just to throw up their hands in defeat.

Then I catch myself. No, they're wrong. If we were talking about the narrow confines of this three-dimensional world, perhaps they would be right. There are statistics that provide us with trends and predictions. There are actuaries that analyze the data and make accurate predictions. What would they say about someone that has been trying for twenty-five years and failing each time? They would tell him to give up. They would tell him that there's not a chance.

12 But we're not talking about a finite, predictable world. We're talking about a human being that has access to the generative force that created the world out of nothingness. We're talking about a human being that wields the teshuvah force, that can regenerate and recreate himself and become a completely new person. Gone are the flaws. Gone are the blemishes. Gone are the shortcomings. It's a brand new start. For such a person, statistics are meaningless. He may have failed a million times, but now he is starting afresh. Now he has a fighting chance.

The Rambam in *Hilchos Teshuvah* (2:4) says something that can almost bring a smile to your face. He says that when a person does teshuvah he should give himself a new name. Your name is Raphael, you do teshuvah, you are now Moshe. What's this all about?

But now we can understand it. If teshuvah regenerates a person then perhaps he should rename himself as well. A person makes a *cheshbon hanefesh*, he takes stock of his life. I don't mean with a high-powered microscope until he becomes morbidly depressed. But a rational, honest, open-eyed cheshbon hanefesh, without self-delusion, without false perceptions. A person sits down and thinks. He penetrates the darkness and befuddlement and sees himself and his life with clarity. And he says this thing was wrong, and this thing, and this thing. So he does teshuvah to correct the defects he has detected. He switches on the generative force and recreates himself, and the defects disappear. Why? Because he is a new person. This is why the Rambam says that if you are indeed a new person, if you are really someone else, someone different, then you should give yourself a new name.

This is what the Midrash means when it says that teshuvah predated the creation of the world. The power of teshuvah is the generative force, the creative force. It is not confined to the three-dimensional world, because it actually created that world. This force exists in a fourth dimension, and any person that harnesses its power can break through all the three-dimensional limitations and become a new person.

You have to understand what teshuvah is all about. It is far more than an act of piety. It is a means of drawing on the incalculable cre-

המעשה של היחיד משפיע על הציבור
(א) "פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי" (פינחס כ"ה, י"א). והנה פינחס היה רק איש אחד, ואעפ"כ הציל את כלל ישראל מכלייה. ולמדנו מכאן שלפעמים אפשר ליחיד להשפיע רועם על הציבור כולו, ואין לו לומר שהוא רק יחיד ואין מעשיו נחשבים לכלום.

וכשם שזה אמת לטובה, כן הוא ג"כ לרעה, שאפשר ליחיד להזיק את הציבור כולו, וכמו שכתוב, "וימעלו בני ישראל מעל בחרם, ויקח עכן בן כרמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה מן החרם, ויחר אף ה' בבני ישראל" (יהושע ז', א), וחזינן שאע"פ שרק עכן לקח מן החרם של יריחו, מכל מקום כתוב "וימעלו בני ישראל", הרי שהחטא של היחיד עושה רועם על הציבור כולו.

ובן מבואר מהא דאיתא במס' ערכין (ט"ו א), "עשר נסיונות ניסו אבותינו להקב"ה, שנים בים, ושנים במים, שנים במן, שנים בשליו, אחת בעגל ואחת במדבר פארן". וביארה הגמ' שה"שנים במן" הוא משום שבני ישראל נצטוו שלא להותיר מן המן עד הבוקר ועברו על הצווי והותירו. והנה רק דתן ואבירם הותירו מן המן וכמו שפירש רש"י עה"ת (בשלח ט"ז, כ'), ומקורו משמות רבה בשלח פרשה כ"ה ס"י י'), וא"כ איך אמרו חז"ל

שזהו אחת מהנסיונות שניסו אבותינו להקב"ה. אלא שמבואר מזה כמו שביארנו שאע"פ שרק דתן ואבירם עשו כן, מכל מקום המעשה של היחיד משפיע על כל הציבור.

וגר"א שזו היא כוונת חז"ל כמה שאמרו במס' קידושין (מ' ב'), "לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת ואשירי שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עבירה אחת ואין לו שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה". חז"ל מדגישים בזה שיש כח ביד היחיד להשפיע רועם על הציבור בין לטובה ובין לרעה, ולכן כל אחד צריך לדעת כן ולהזהר במעשיו.

14 ובן מבואר מדברי המדרש בשיר השירים רבה (פרשה ד' אות י"ב), "שרה ירדה למצרים וגדרה עצמה מן הערורה וכל הנשים נגדרו בזכותה, יוסף ירד למצרים וגדר עצמו מן הערורה ונגדרו כל הזכרים בזכותו". גם מכאן יש ללמוד שמסירות הנפש של היחיד משפיע על הציבור כולו, ששרה ויוסף גדרו עצמם מן הערורה במסירות נפש, וזה השפיע על כלל ישראל, שכשירדו למצרים היו גדורים מן הערורה אע"פ שדרו בין המצריים שהיו שטופי זימה יותר ממאתים שנה.

ובן פינחס שהרג את זמרי היה במסירות נפש, שהנה האבן עזרא והדעת זקנים פירשו שמה שאמר הקב"ה "הנני נותן לו את בריתי שלום" (פינחס כ"ה, י"ב) היינו לומר שהקב"ה הבטיח את פינחס שאינו צריך לירא שקרובי זמרי ירצו להורגו. ולמדנו מזה שפינחס הרג את זמרי אע"פ שידע מראש שהוא נותן את נפשו בסכנה כיון שקרובי זמרי ירצו לנקום בשביל מיתת זמרי וישתדלו להרוג את פינחס [אלא שאח"כ הבטיח לו הקב"ה שלא יהרגוהו].

ובאמת, המסירות נפש של פינחס היתה [במדה מסויימת] גדולה ממסירות נפשו של אברהם אבינו בעקידת יצחק, שהרי אברהם אבינו נצטווה מאת הקב"ה להעלות את יצחק בנו לעולה, ולכן כשהשטן השתדל לשכנע את אברהם שלא ללכת להר המוריה, ענה לו אברהם אבינו "אני בתומי אלך" (כמסופר בסנהדרין פ"ט ב'), ור"ל שכיון שהקב"ה צוה לו ללכת ממילא הוא הולך בתמימות. אבל פינחס לא נצטווה מאת הקב"ה להרוג את זמרי, וכמבואר בסנהדרין (פ"ב א') שהוא רק בכחינת "קנאין פוגעין בו".

ROSH HASHANAH: JUDGMENT OF THE PRESENT WITH A REFLECTION ON THE PAST AND THE FUTURE

RAMCHAL (MA'AMAR haChochmah, Yalkut Yedios haEmes, p. 261) comments on the words of the prayer זכר ("You remember"):

This is the order of the judgment. Judgment is carried out with a reflection upon all the past, present, and future. Therefore we say: "אתה זוכר מעשה עולם — "You remember the deeds [performed] in the world," which relates to the past... אתה זוכר את כל המפעל — "You remember all that is made," which involves the present... הכל גלוי וידוע לפניך. — "All is revealed and known before You," which relates to the future.

The question is why judgment on Rosh Hashanah involves reflection upon all the past starting from "Bereishis," the beginning of time, up until the distant future at the end of all generations. It would appear that judgment should involve only what has occurred during the past year which is being judged, according to which, HaKadosh Baruch Hu gives each one of us what he deserves for the forthcoming year.

The answer is the following:

✳ It is incumbent upon every Jewish person to strive for his perfection. Aside from this individual responsibility, the general community of Klal Yisrael is duty-bound to rectify the entire creation through avodah (service of Hashem) during all the generations and to bring creation to its ultimate perfection. This completeness or perfection, termed as גאולה השלמה, "the complete Redemption," is like one whole structure, which is constructed and assembled from many stones. Every Jew has his own part — his own stone in the erection of this perfect building. It follows, therefore, that the perfection of the building — which is being built by all the generations — depends on each individual builder. Every single deed of each individual person is judged according to its impact upon the past. In other words, the deed is judged to what degree it successfully continues and completes the avodah of the forefathers and of the previous generations or,

chas v'shalom, to what degree it has damaged the structure that the past generations have already built. The work of all the generations must be viewed as a chain stretching from the first generation to the last, of which each generation — and each individual person — is a link. If one link is missing or damaged, the continuity of the chain becomes impaired. People tend to think, incorrectly, that their deeds are relevant exclusively to themselves, at this particular place and time. They do not realize that their actions impact the entire creation!

17 For the same reason, HaKadosh Baruch Hu reflects upon the future as well when judging the present. It is in order to ascertain to what extent each deed of each individual person constitutes another step towards the eventual completion of the goal in the chain of generations. Each generation, and each individual, has a unique task in bringing about the final Redemption. Creation will achieve its final perfection when Mashiach will come through the culmination of each individual's deeds in every generation. In the blessing of Zichronos, our Sages show us the heavy responsibility carried by each one of us beyond the individual scope, and the duty to fulfill our avodas Hashem with each action so that it should hasten the coming of the Redemption.

גדול מה שנאמר בעובדיה

ג) ונראה שלפי מה שנתבאר יש לבאר את דברי הגמ' בסנהדרין (ל"ט ב'), דהנה כתוב בפרשת וירא (כ"ב, י"ב) בפרשת העקידה, "כי עתה ידעתי

כי ירא אלקים אתה", ובעובדיה הנביא כתוב (במלכים א' י"ח, ג'), "ועובדיהו היה ירא את ה' מאד", והגמ' ביארה על זה, "גדול שנאמר בעובדיהו יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם לא כתיב מאד, ובעובדיהו כתיב מאד". וצריך ביאור, איך שייך לומר שעובדיה היה גדול מאברהם אבינו, והלא זכות העקידה עומדת לכלל ישראל לדורות, ואברהם אבינו הוא ראש האומה, ובודאי שאברהם אבינו היה גדול מעובדיה.

ונראה לפרש, שאע"פ שבודאי אברהם אבינו היה גדול מעובדיה, מכל מקום בפרט אחד גדלה זכותו של עובדיה, שהרי כשהרגה איזבל את נביאי ה', החביא עובדיה מאה נביאים כמערה ובוזה הציל את הנביאים מהריגה. והנה אין זה מצוה פרטית שעשה בעצמו, אלא שמסר את נפשו להיטיב להציבור כולו, ובוזה שפיר נוכל לומר שגדול מה שנאמר בעובדיה יותר ממה שנאמר באברהם, כיון שמסירות נפשו היתה כשביל הציבור כולו.

מכל זה אנו יכולים להכיר את גדול האחריות שכל אחד צריך להרגיש, ואיך שהוא צריך להזהר במעשיו כיון שכל מעשה בין לטוב ובין לרע משפיע על הציבור. ואם האדם עומד בנסיון הוא משפיע על הציבור יותר כיון שהמעשה בא במסירות נפש.

כד 15 י 16201 מעלת האחריות הארת דרך

מבטם של חז"ל על גדול האחריות המוטלת על האדם, הן כלפי עצמו והן כלפי זולתו - מרקיעה שחקים. בסוף פ"ק וקדושין אומרים חז"ל "ת"ר לעולם יראה אדם עצמו כאילו חציו חיוב וחציו זכאי, עשה מצוה אחת - אשריו, שהכריע עצמו לכף זכות, עבר עברה אחת אוי לו, שהכריע את עצמו לכף חובה". האם יש לנו התייחסות כל שהיא למעשה חד פעמי? והנה חז"ל העלו משקלו של מעשה חד פעמי לגבהים כאלה, שלפעמים כל עתידו הרוחני נחרץ על ידו.

ולא רק כלפי עצמו. ר' אלעזר ב"ר שמעון אומר: לפי שהעולם נידון אחר רובו והיחיד נידון אחר רובו, עשה מצוה אחת אשריו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף זכות, עבר עברה אחת אוי לו, שהכריע את עצמו ואת כל העולם לכף חובה". איזו אחריות נוראה מוטלת על מעשה יחיד של אדם פרטי.

הוא מה שכתב הרמ"ח לוצ'טו ז"ל (מקלט שריס פ"ב): "ואם תעמיק עוד בענין תראה, כי העולם נברא לשימוש האדם. אמנם, הנה הוא עומד בשיקול גדול, כי אם האדם נמשך אחר העולם ומתרחק מבוראו, הנה הוא מתקלקל ומקלקל העולם עמו". כאשר אדם עושה מעשה עבירה - אין המעשה מתנדר. המעשה מקלקל אותו, וגם העולם מתקלקל. הוא עבר עבירה בחדרי חדרים, אבל עבירה היא מציאות רוחנית וברוחניות אין פירוד, ממילא גרם הוא לעולם קלקול. והרמב"ם מביא ברייתא זו להלכה, (פ"ג מהל' משנה ה"ג), והוסיף "וגרם לו השתתה" ! העולם נהי' מושחת ע"י מעשה פרטי של אדם. ולא ידך, "ואם הוא שולט בעצמו ונודק בבוראו ומשתמש מן העולם רק להיות לו לסייע לעבודת בוראו, הוא מתעלה והעולם עצמו מתעלה עמו". מעשה טוב פרטי של אדם פרטי מעלה את העולם מבחינה רוחנית.

שהאדם יש בכחו לדעת מה שהוא תפארת לו ומה שאינה תפארת, ואין הקב"ה בא כטרטוריא עם ברייתו, אם הקב"ה אומר "ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע", על כרחך שיש בכח אדם לראות מהו חיים וטוב -- ומה הם מות ורע, לפניו הם -- על שלחנו על שלחנו נגד עיניו, ודאי אם ממלא וסותם העינים בעפר אינו רואה כלום, וחשך לו גם צהרי יום, אבל אם שומרם לכל יסתמא ופותחם, מיד רואה הוא כל העולם ברור לפניו, כי כלי זין לו -- חזק מאד נגד חומר עפרו, והוא כח נשמתו "נשמת חיים" שצופה מסך העולם ועד סופו, "ובחרת בחיים" -- בכחו לברור לו כל הטוב החיים עכורו ואין מעכב בידו, אלא שתלוי בו, כמה רצונו חשק נפשו, אין חסר לו אלא להבחין ולכוף לבו אף מעט מן המעט כחודו של מחק, ואז פותח לו הקב"ה פתחים שעגלות וקרניות יכולות ליכנס בו, אבל דא עקא שאינו מתבונן על תהליך מוחזיו ומעורר עיניו לכל יראה אור, וא"כ מי אשם לו שממשש כעורר באפילה, וכבר כתב הגר"א ז"ל בראש ספרו אבן שלמה -- עיקר חיות האדם הוא שכירת המדות, ואם לאו למה לו חיים, זהו "ובחרת בחיים" -- לנקות ולטהר עצמו מכל עפירות של מדה רעה ומגונה, וכידוע הוא -- כי לשם כך נברא בעולם זהו תכליתו עלי ארץ, ולכן אם למדת שעקוב הלב מכל וגו', דע כי כל עקבו ואנשו ממך הוא ומידך זאת, ושפיל לסיפא דקרא "אני ד' חוקר לב ובחון כליות", ולתת לאיש כדרכו כפר מעליו.

22 MY SOLE DESIRE 2 R' Huger

Hashem created the world in six days. On the sixth day, He created the animals and man. At that point, the Torah sums up Creation (*Bereishis* 1:31): "And Hashem saw all that He had made and behold! It was very good..." Hashem looked at the completed universe and it found favor in His eyes, (so to speak). "Like a king who built a palace, saw it, and was pleased" (*Midrash Rabbah Bereishis* 9:4), so Hakadosh Baruch Hu viewed the world He'd created and found that it contained everything He'd wanted it to have. He saw that the purpose of Creation had been achieved.

What is this purpose, this end goal of everything Hakadosh Baruch Hu created, that He now saw in His world? Chazal tell us (*Midrash Rabbah Koheles* 3:16): "Behold! It was very good -- 'Behold! It was good' refers to Man. 'Behold! It was good' refers to the Yetzer-Hatov, the Good Inclination. 'Very' refers to the Yetzer Hara, the Evil Inclination." The end goal of the Creation was man, who was created with a Yetzer Hatov and a Yetzer Hara. "Adam -- man" is related to the word "adamah -- earth," and also to the language of the passuk, "Edameh l'elyon -- I will liken myself to the Most High" (*Yeshayahu* 14:14).

23 Man is comprised of a body and a soul. The body is a product of the "dust of the earth" and has earthly tendencies and desires -- which we refer to as the Yetzer Hara. The soul has its source in the Heavens and is drawn to its pure roots -- that is the Yetzer Hatov. Man is constantly in a state of struggle; he must decide and choose between the two. The dualistic nature of man and his ongoing inner battle comprise the supreme purpose and Divine Will behind the entire Creation.

These two conflicting inclinations, the Yetzer Hatov and the Yetzer Hara, exist only in us, the Jewish people, as Chazal say (*Bava Metzia* 114b): "You [alone] are called 'adam', but the nations of the world are not called 'adam.'" Hashem gave the Torah, with its 613 commandments, to us, His people, and He commands us (*Nitzavim* 30:19): "...I have placed life and death before you, blessing and curse, and you shall choose life." In our journey through this world, we find ourselves time and time again at crossroads, facing spiritual tests where we feel pulled to-

מערכות התשובה יתה' (15) אור 18 קפה
על ישראל -- שהכל רואים כי התורה הק' דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, אבל כל מעשי בני אדם הכל המה להביא פרי תנובה, כן רגשי האדם -- אם שלפי שעה מבריקים, רק לפי שעה הוא, אין להם כח הנצח, ורק מצות השי"ת -- כל מצותיו, רק המה נצחיים, "יראת ד' טהורה עומדת לעד":

כתר מלכות שמים, וכניעת לכנינו

למנצח לבני קרח מזמור (תהלים מז). המנהג לומר פרק זה קודם תקיעת שופר, מפני שעיקר השופר בא לרמוז מה שאמרו חז"ל (ו"ה לו) שאמר הקב"ה אמרו לפני מלכותי וכו' וכמה בשופר, שהוא אות על חידוש המלוכה, וידוע המלך ע"ה מרוב בפרק זה בענין מלכות שמים ותורה לפניו יתברך, וגדר המלוכה העיקר -- אחדות העם, כי בהפרד העם אין מקום למלך, כמו שאמרו החכמים זכריהם (ג) ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, ואמירת ענין פרק זה הוא כקריאת קודמת בחג הכתר.

זהו הנכלל בהקדמה לבני קרח מזמור, שכשם שיסוד הקיום הוא אחדות העם, כן יסוד ההירוס הוא פירוד הדיעות, כי כפי קרח נבלעו גם הם עם קרח אביהם, רק מקום נחוצב להם בגיהנם -- שנחלעל והוגבהו מבטן שאול, ומי כמוהם עדי ראה יבואו ויעידו מה המחלוקת עושה, שהארץ פתחה את פיה ותבלעם חיים, כי בכל עבירות החטאים ממת -- הוא היצר הרע, הוא השטן, הוא מלאך המות, וא"כ עדיין צריך לעלות למעלה להשטיק ולקחת רשות לרדת ליטול נשמה, ונמצא כי החטא רק ראשית המיתה ועדיין לא נגמר, אבל אם הביא את האדם לידי מחלוקת נגד ד', כבר אין שום צורך למלאך המות לירד מן השמים להמיתו, אלא מלמטה -- הארץ העפר והארמה בולעים אותו חיים, וכל זה ראו בני קרח בעיניהם, הם המה עדי ראהי שאש המחלוקת מכלה מנפש עד הבשר, ופירוד לבבות הוא הירוס מלכות שמים בקרב לבות בני ישראל.

עוד זאת ילמדו תועים בינה, בשעה יקרה הלזו שהכל יודעים הכל מרגישים שכל חיי העם תלויים ברגע זה -- בתקיעת השופר, לפתוח בית מטמון הלב, וליתן כבוד למלך הכבוד, ונפול נא לרגלי מלכנו נתחנן כל נפשותינו שפתח לבנו ויפקח עינינו לראות מלכותו יתברך, ואין הדבר תלוי אלא בנו, להתבונן ולהכיר האמת ולשוב בתשובה לפניו, ומלמדים אותו בני קרח אלו, עד כמה כח התשובה מגיע, וחסדי ד' לקבל תשובת אנוש עד דא -- עד דכדברה של נפש (ורושמי חגיגה פ"ב ח"א), אשר גם הם נמשכו באשמה הגדולה של אש מחלוקת קרח ועדתו, ואך בבטן שאול נתנו לב לצעוק לאביהם שבשמים ולשוב על מעשיהם הרעים, ונתקבלה תשובתם, להראות גודל כח התשובה, שאף כי כבר היו גם הם שקועים בגיהנם, מכל מקום לא כלו רחמינו ונתבצר להם מקום שמה.

הקשה מורי ורבי שר התורה הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א מה שי"ר לכאן ענין זה שבני קרח לא מתו ולכאורה אין כאן מקומו.

ותירץ בשם אביו מרן הקהילות יעקב זצ"ל שהיה מקום להקשות מדוע נענשו דתן ואבירים כל כך והלא היו כאנוסים לפי שהיו שכניו של קרח ולפיכך נמשכו אחריהו כמו שפירש רש"י בפרשת קרח, ולזה בא הכתוב לומר שהרי בני קרח בודאי היו שכניו של קרח יותר מדתן ואבירים ומכל מקום לא נמשכו אחר אביהם, ואם כן זו היא הוכחה ותביעה על דתן ואבירים, שגם עליהם היה מוטל לא להימשך אחר קרח ואם היו רוצים בודאי היו יכולים לעמוד בזה וממילא אינם כאנוסים.

ויש להוסיף על זה שהרי אמרו חז"ל (מדרש ילמדנו פרשת קרח) כי בניו של קרח עשו תשובה, ואם כן כשם שנמשכו דתן ואבירים לרעה אחר קרח שהיה שכן שלהם, כן היה להם להימשך אחר בניו שחזרו בתשובה ועזבו דרך זו מבעוד מועד.

וכבר אמר רבנו הקדוש (אבות רפ"ח) איזהו דרך ישרה שיבור לו האדם, היינו מפני שהאדם מטורב מכל עברים בתהום של חשך וערפל -- חשכת המדות והתאוות -- חשכת הדיעות -- וחשכת תהוה של ימי הנעורים -- יצר לב האדם רע מנעורו -- מלך זקן ונסיל, לכן צריך לברור לו "דרך ישרה" -- בדיוק רב, כמי שעליו לקלוע לתוך נקודת אמת -- בים גדול של שקר! ... אבל אמר "כל שחיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם", לומר לך

24

ward prohibited actions, negative character traits, a lack of enthusiasm for doing the mitzvos and the like. Each time anew, two paths lie before us and we are enjoined to choose the right one. It was regarding these struggles that Hashem said, "And behold! It was very good!"

Let us elaborate on this "point of free choice" within every Jew, the struggle for which he — and the entire world — was created.

Our Free Choice Stems from Hashem's Choosing Us

HASHEM, IN HIS kindness, renews the work of Creation every day. Every single moment of every single day, He wills the existence of the world anew. The entire Creation is merely a

revelation and an expression of this Divine will, and all the details of Creation are manifestations of the "qualities" with which Hashem runs the world according to His will. The radiant sun reveals the kindness of Hashem, Who illuminates the entire world with His glory. Towering mountains, beasts of prey, storms and thunderbolts — are revelations of His might. Breathtaking landscapes and flowering greenery reveal Hashem's quality of Splendor. Likewise, the natures and qualities of all of creations are an expression of Hashem's conduct and of the traits with which He manifests Himself. (See also

25

Hashem created the world because He wished to have a "dwelling place below." That is to say, He derives *nachas ru'ach* when His glory is revealed in this world, the world of concealment (*Tanya, Likutei Amarim* 36). Hashem has pleasure when His power is exposed here, in the lower worlds.

When we are faced with challenges and we overcome our natural tendencies, the Creator's power is revealed within us — the power to choose and to create a new reality "yesh me'ayin — something from nothing," without being dictated by previous circumstances. At such times, we express the wondrous, divine capability latent within us — as opposed to all other creations — to resist our natural instincts and create

a new situation and a new reality that is in line with Hashem's will and that is unfettered by our inborn nature.

This ability comes to light, for example, when we have an almost irresistible impulse to speak *lashon hara* and yet we restrain ourselves. The urge to blurt it out burns within us, yet we rise above this inclination and control ourselves. Or

26

On the words in *parashas Nitzavim*, "And you shall choose life," Rashi explains: "I instruct you to choose the portion of life, like a man who says to his son, 'Choose for yourself a good portion of my estate,' and then directs him to the best portion, saying to him, 'This is the portion you should choose for yourself!' Regarding this, the passuk says (*Tehillim* 16:5), 'Hashem is my allotted portion and my share, You guide my destiny,' meaning, 'You placed my hand on the good lot, saying, 'Take this for yourself!'"

27

Every time we face a *nisayon*, Hashem turns to us and urges: "Please, my son, 'Choose life!' Although we do not feel His intervention openly, it is Hashem's command and counsel that pushes us to choose good. "He stands behind our wall, observing from the windows, peering through the lattices" (*Shir Hashirim* 2:9). In times of concealment, we do not see or feel His closeness, but He is there, standing right near us, hoping and hinting and asking us: "Choose good! Stop! Do not say what is forbidden! Choose modest clothing! Act in accordance with halachah! After all, deep down, you really do want good..."

Hakadosh Baruch Hu gives us the strength to overcome temptation and choose good, but part of the challenge is that at the moment of trial, we do not feel how close Hashem is to us and how precious we are to Him. Only after we have managed to pass our test and choose good do we recognize the *siyatta d'Shemaya* that we had. Only then do we realize that "were it not for Hashem's help, one could never prevail."

28

Our Tests Are Precious to Hashem

WE ALL HAVE our "stronger" areas, where we act as is required of us and even beyond. To us, these seem to be our "best parts." But we all also have weaker areas, places where we have greater difficulty. Some of us struggle with anger, envy, or watching our speech; others find *tznius* requirements to be a point of difficulty. Some have a tendency to rush through davening and *brachos*, swallowing the words, and so on. We feel that these are our "dark corners." We don't like to deal with these parts of ourselves. We feel that these are places we were cast into against our will, that it would be better if these points didn't exist inside us at all.

But the opposite is true. Hakadosh Baruch Hu sent us to these "black" places on a special mission: to uncover the power of Hashem in the world right there. These are not moments we must grit our teeth and put up with; on the contrary, it was precisely for these moments that Hakadosh Baruch Hu chose us. The end goal of the entire Creation is that we should withstand these tests.

Every individual is a personal emissary of the King of all kings, a faithful envoy dispatched by Hashem to reveal His glory precisely in the areas he finds challenging, be it proper speech, modest dress, Shabbos observance, or other halachos. Hashem, so-to-speak, stands and waits for us to choose, of our own free will, to act counter to our nature for His sake. It is of these areas and these trying moments that Hakadosh Baruch Hu says, "Behold! It was very good," for they are the purpose of Creation. These are the times when He attributes to us the passuk (*Yeshayahu* 49:3), "You are My servant, Yisrael, in whom I take pride." (This subject is further elaborated in *My Sole Desire* 3, chapter "Hashem's Pleasure in One's Point of Challenge," p. 135.)

A time of *nisayon* is a time of concealment, when Hakadosh Baruch Hu wants us to choose and overcome our challenge with our own free will. But in spite of this concealment, if we internalize — in advance, not at the moment of the test — how precious and beloved these situations are to Hashem, the impression of this knowledge will remain with us at the time of trial, and it will help us prevail.

Let us not suppress our weak points or try to evade Hashem. On the contrary, let us pour our heart out to Him, tell Him about all of the difficulties and challenges we are experiencing in various areas, and plead with Him to help us and give us the strength to overcome them. What pleasure we give Hashem when we share with Him what we are going through at the low points of our lives! That is precisely how we reveal Hashem in the lowest places and bring the Shechinah into the lower worlds! Even when we find ourselves facing a spiritual challenge, let us remember that Hashem is right there with us, waiting for us. Let us turn to Him and ask: "Ribbono shel Olam, help me withstand this test!" With Hashem's help, we will strengthen ourselves and overcome our challenges with Him at our side: "Tatte, I am doing this for You! I know that You have nachas from me!"

370 / RAV WOLBE ON CHUMASH

The most elementary aspect of *bechirah* is that people have the ability to choose not to sin, thereby saving themselves from death in this world and the next. Throughout the generations there have been various forms of heresy, but our generation has reached an all-time low in this regard: We do not even believe that we have free will. Courts of law absolve murderers from responsibility for their crimes because of psychological disorders and the like. We have absorbed some of this mentality, and many of us believe that we are compelled to sin. Do we believe that it is possible to live from Yom Kippur to Yom Kippur, or even a single day, without sinning?

"Do we believe that it is possible to live from Yom Kippur to Yom Kippur, or even a single day, without sinning?"

our generation has reached an all-time low in this regard: We do not even believe that we have free will. Courts of law absolve murderers from responsibility for their crimes because of psychological disorders and the like. We have absorbed some of this mentality, and many of us believe that we are compelled to sin. Do we believe that it is possible to live from Yom Kippur to Yom Kippur, or even a single day, without sinning?

of us believe that we are compelled to sin. Do we believe that it is possible to live from Yom Kippur to Yom Kippur, or even a single day, without sinning?

*We must realize that we are responsible for our actions, and ultimately it is we and only we who will have to answer for them. Integrating this idea into our lives can aid us in our *avodas Hashem*, since the very knowledge that a person has the ability to choose to uphold the Torah gives him the strength to overcome his *yetzer hara* when temptation beckons.

(AleI Shur, Vol. II, p. 41)

וכמו שאמרו חז"ל: יצר הרע בתחילה דומה לחוט של בוכיה (חוט של עכביש), ולבסוף דומה כעבותות העגלה. אמנם גם עבותות העגלה אפשר להתניק ע"י אש וכד', אך אם עדיין לא שב האדם, נעשים חטאיו עליו לבסוף כאזיקי פלדה! שאף שכבר רוצה באמת לשוב, אין בכוחו! ולפיכך הרשעים גם בעומדם בפתחו של גהינום, גם כאשר רואים הם את סופם - אינם שבים, ולא מפני שאינם מכירים באמת או שאינם רוצים לשוב - שהרי זה באמת לא יתכן, שהלא רואים הם את אש הגהינום לנגד עיניהם, אלא, הם באמת רוצים והם מתחרטים על כל החטאים שעשו, אולם מכוח ההרגל והשתרשות בחטא אין בכוחם לחזור, אין הם יכולים להיפרד מהחטאים ומן הזוהמה הדבוק בהם...

R. Scheinerman

ביציאת מצרים וכל המופתים שנעשו על ידו וזכו למעמד הר סיני ובעיניהם ראו אין הוא ניגש אל הערפל והקול מדבר אליו - היאך מלאם לבם לסובב את המחלוקת הנוראה על משה רבינו אדון הנביאים, ולמרות מדרגתם נשאר ברשעם מתחילתם ועד סופם לאחר כל מה שראו בעיניהם.

ונראה בכיאר הענין, שגם בראיית נס יש שלא מאמינים. נס הוא רק חיזוק למאמינים, אבל למי שאינו מאמין לא יועיל הנס והוא תמיד יתלה הנס בסיבה אחרת. אליהו הנביא על הר הכרמל התפלל "ענני ה' ענני" ומפרשים חז"ל (ברכות ט ע"ב) "ענני שתרד אש מן השמים, ענני שלא יאמרו מעשה כשפים הם". וכן במעמד הר סיני כתוב (שמ"ד כט-ט) "ציפור לא צווח, עוף לא פרח", כי אם היה עוף מצפצף היו תולים את הנס בעוף, כי נסים מחזקים רק את המאמינים²⁸.

וידועים דברי הרמב"ם שכי' שבעת קריעת ים סוף נשבה הרוח, כדי שיהיה מקום לטועים לתלות זאת בדרכי הטבע.

benit

בתשובה, שנאמר 'ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי' וגו' שפשעו לא נאמר, אלא הפושעים - שפושעין והולכין לעולם!" (ערובינו יט).

אמנם דבר זה טעון ביאור רב, כיוון שרואים הרשעים את האש האדירה של הגהינום ממול עיניהם, ומרגישים היטב היטב את החום הנורא שיש שם, איך הם יכולים עדיין להתעקש ולא לשוב בתשובה!?

אלא - אמר רבי שלום שבדרון זצ"ל - סבורים אנו שיכול האדם לעשות ככל אשר יחפוץ ולעולם יוכל לשנות את עצמו מן הקצה אל הקצה כפי שירצה. ואנו סומכים על כך שכשנרצה - נוכל תמיד לשוב.

והנה, כאשר מתעורר האדם לשוב בתשובה, רואה שהדבר קשה עד למאוד, ואינו מצליח לשוב, הוא חושב שהסיבה לקושי בגלל חוסר יראת שמים, ולכן מתחזק ביראת העונש ע"י לימוד המוסר וכיו"ב, בתקווה שידיעת העונש תיחרט בלבו, ותצוייר בנפשו בחוש, ואז שוב ישוב ממעשיו הרעים.

וכן כל אימת שהדבר לא מועיל, מאשים את עצמו יותר ויותר בחוסר יראת שמים, באומרו: אילו הייתי עולה לרגע אחד לעולם האמת, ורואה את הגהינום בחוש, בעין, ודאי הייתי שב לכאן ונשמר מכל חטא ועוון, נמצא שכל מה שחסר לי הוא הרגשת הלב בשכר ועונש... נדמה לו שאם ירבה לצייר את הדברים בחוש - יבוא מזור לחוליו... אך טעות היא, לא כן הדבר!

* אם שקוע אדם במעשיו הרעים, קשה לו לפרוש אפילו כשרואה שכלתה אליו הרעה!!! גם שרואה הוא דגהינום פעורה תחתיו, גם אם מאמין הוא באמונה שלמה שאם ימשיך לחטוא הרי שבעוד רגע מת ואיננו - קשה לו לפרוש מהרגל מעשיו!!

לא שאין הוא רוצה לשוב - אדרבה, רוצה הוא גם רוצה, אך אינו יכול לשוב, הוא בנחושתיים, כבר איננו אדון לעצמו, ובעל כורחו ימשיך בחטאיו, יפול בגהינום ויאבד!!

והדבר דומה למי שברגע של חולשת לב קפץ מהגג, ובעודו באויר רואה את הקרקע המתקרבת במהירות לעבר עצמותיו, ואז נתיישרה עליו דעתו, והחרטה מילאה את לבו, ובכל זאת כעבור שניות נהיה לריסוק איברים... ומדוע? כי לשוב לאחור כבר אינו יכול!

וכן גם ברוחניות. אנשים יודעים שהולכים למיתה ולא שבים, כמו שאמרו חז"ל (שבת לא:): "יודעים רשעים שדרכם למיתה, ויש להם חלב על כסלם", כלומר החלב הלזה השוקל כה מעט - מכביד על הלב כהר

גבוה - ואינם יכולים לשוב. כי כשהאדם מעמיק לרדת ולא חוזר בזמן - לפתע רואה שכבר אינו יכול לשוב אחור, לבו כבר כבד...

הר גריזים, הופכים פניהם ופתחו בברכה ברוך האיש אשר לא יעשה פסל ומסכה... ואחר כך הפכו פניהם כלפי הר עיבל ופתחו בקללה" (רש"י)

צדיק להבין, מדוע נחוץ שיהפכו פניהם כלפי הר גריזים והר עיבל, משמע שבהתבוננם על הר גריזים והר עיבל יבינו יותר את מהות הברכה והקללה.

ביאר הגאון רבי אברהם גורביץ שליט"א ראש ישיבת גייטסהד על פי המבואר במדרש תלפיות (ענף ברכות אות ב') ששני ההרים יש להם אותה תכונה להצמיח. שכן שניהם נמצאים במקום שמש ומוקפים נחלי מים ובטבע הבריאה היו צריכים להצמיח בשווה ובכל זאת בהר גריזים תמיד העשב והאילנות רעננים ואילו הר עיבל לעולם יבש ולא מצמיח כלל וכלל, ללמדך שלא התכונות הטבעיות הם שמביאות צמיחה אלא ברכת השם היא המצמיחה וקללת השם היא המיבשת, הברכה גורמת לרעננות והקללה גורמת ליובש.

אנשים טועים ומטעים את עצמם באמרם אילו היה מצבם אחרת כבר היו מצליחים יותר בלמודם ובעבודת השם. כך בעבודת השם וכך בכל עניניהם. רצה הקב"ה להראות לעם ישראל שלא המצב החיצוני הוא הקובע, אלא הברכה והקללה, אם יש לאדם שאיפות ומדות טובות, כל מצב שימצא בעצמו יוכל להפכו לברכה ועם חוסר שאיפה ומדות רעות, גם אם מצבו נראה מצויין, הוא עלול חלילה להופכו לקללה.

רנו 30 שער 5 פסוק טוביה

לכאורה תמוה, מה שייך לכאן ענין דתן ואבירם וסיפור מיתתם במחלוקתו של קרח. וכתב הרמב"ן ז"ל, הזכיר הכתוב זה, להודיע שנשארה כל הירושה ממשפחת הפלואי לנמואל לבדו, כי דתן ואבירם וכל אשר להם נבלעו.

ונראה לענ"ד להרחיב הדברים, בהקדים דעת הרמב"ן (שם יד) בענין חלוקת הארץ, שלא נתחלקה לפי ריבוי השבטים כמו שכתב רש"י ז"ל (שם), אלא שנים עשר חלקים שרים עשו ממנה, ונטל כל שבט החלק שיצא לו הגורל עליו, בין שהוא מרובה באוכלוסין בין שהוא ממועט בהם, יעויין בדבריו שהאריך בזה, וכן דעת הרשב"ם ז"ל (ב"ב קיח). ולפי זה נמצא ששבט ראובן נטל חלק אחד מ"ב, ונתחלקה בין ד' בניו, חנוך פלוא חצרון וכרמי, ואת חלקו של פלוא קיבל בנו יחידו אליאב, ובהיות שמשלשת בניו לא נשאר אלא נמואל, כי דתן ואבירם נבלעו בעדת קרח, נשארה כל ירושתו לנמואל, שקיבל רבע מנחלת ראובן, שהוא חלק א' מ"ח מכל ארץ ישראל.

יש להבין, במה זכה איפוא נמואל לחלק גדול כזה, אמת שדתן ואבירם הפסידו חלקם מחמת רשעם, אבל באיזה זכות זכה הוא ליטול חלק גדול כל כך מא"י.

ונראה כי לזה הזכיר הכתוב שדתן ואבירם הצו על משה ועל אהרן בעדת קרח, לומר שמפני שהיו אחיו רשעים, והוא לא נגרר אחריהם ולא למד ממעשיהם, ונשאר נאמן לה' ולמשה עבדו, לכן זכה ליטול חלקו וחלק אחיו.

וזה הוא על דרך אמרם ז"ל במשנה (אבות ה, ב) עשרה דורות מנח ועד אברהם וכו' היו מכעיסין וכאין עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם, וביאר רבינו יונה ז"ל כי כן אמרו במסכת חגיגה (טו.) זכה צדיק נטל חלקו וחלק חברו בגן עדן, נתחייב רשע נטל חלקו וחלק חברו בגיהנם, כי מאחר שכולם נצטוו לעשות טובה, וזה אינו עושה, וחבירו מקיים צויו וצויו עצמו, מדת הדין נותנת שיטול חלקו וחלק חברו בגן עדן, ועל זה נטל אברהם אבינו שכר כולם, עכ"ל, וההסבר, כי מחמת הרשעים הנסיון של עובדי ה' גדול וקשה יותר, שלא להימשך אחריהם, א"כ כשעומדים בנסיון ואין לומדים ממעשיהם, נחרבה חלקם בגן עדן ע"י הרשעים, ושפיר מדת הדין נותנת שיטלו חלקם וחלק הרשעים, וכן להיפך, הרשע שלא למד מהצדיק עונשו גיהנם גדול יותר עבור זה.

is an emblem raised on high to direct someone who is headed in a certain direction, bound for a specific destination. The death of Dasan and Aviram was a conspicuous act of God, intended to show the way to all those requiring guidance as to the way of life they should follow or avoid. In the Hebrew of a later period, "נסים" is a common term for all prominent acts of God that were performed for our instruction.

וכמו כן בנמואל, אחרי שאחיו הצו את בניי בעדת קרח, והוא עמד בנסיון * ולא נמשך אחריהם, היה שכרו כפול ומכופל מחמתם, על כן זכה ליטול גם חלקם בירושת הארץ.

וזה רמז מוסר עבורינו בדרך שפל זה, כפי שהביא רבינו יונה (שם) דברי הגמרא (ברכות טג.) אם ראית דור שמתרשל מן התורה עסוק בה, שנאמר (תהלים

36

אור חדש

דעת

5:13 (B)

הנה צריך להבין למה חזרה התורה וכתבה את יחוסם ומעשיהם של דתן ואבירם, כלום אינם מוכרים ומפורסמים כבר מן הנאמר בתורה לפני כן? והלא תולדותיהם ומעשיהם של רשעים אלו בודרם ולדורות ידועים ומפורסמים לכל אחד ואחד? הלא הם דתן ואבירם שהוכיחו את שפל מעשיהם וירידתם המוסרית עוד בהיותם במצרים, כאשר פגעו במשה רבינו ע"ה, ואף הראו את שפלותם כאשר הלכו שלובי זרוע בכל מזימותיהם הרעות. הלא הם שמסרו לפרעה כי בורחים ישראל ממצרים ואינם חוזרים, הם שהותירו מן המן, כדכתיב "ויותרו אנשים" (שמות טו, כ) "הם דתן ואבירם" (רש"י) הם שאמרו "ניתנה ראש ונשובה מצרימה" (שלא יד, ד).

אם כן, למה הוצרכה התורה לחזור ולספר שוב את יחוס שני האנשים הרשעים הללו, דתן ואבירם, ולספר על מפלתם? כלום יש מקום לטעות ולחשוב שיש דתן ואבירם אחרים? ללא ספק יש כוונה מיוחדת בזה שהתורה חזרה ופירסמה כל זאת פעם נוספת. מהי איפוא הכוונה?

ואפשר לומר, כי התורה ירדה לעומק כוחות נפש של האדם, בידיעה כי אנשים הרואים חטא בפעם הראשונה, ועוד חטא גדול מצד אנשים המורדים בשליחי ה' ובמשיחיו, שכמוהם כמורדים בה' עצמו, הרי אז הם מתרגזים ומתקוממים, מוכנים לקום ולקרוע כדג אותם מורדים, מוכנים לגנותם בכל לשון, להתרחק מהם ולהרחיקם מקהל ה', לגדותם ולהחרימם ולא להיות במגע אף עם רוחם הרעה והשפעתם המהרסת של אנשים אלו. אולם כעבור זמן מסויים, עלולה רוח קנאות זו להתקרר ולהצטנן, טבעו של אדם שהוא מתרגל לבסוף ומסתגל לאווירה רעה כזו, מוכן להשלים עם קיומה, ואם קודם לכן הוא מקנא וזועק נגד, הרי במשך הזמן הוא מתחיל להתרגל לקיום התופעה הרעה.

38

הוא אמנם עדיין מתרחק ממנה בעצמו אולם ההתלהבות הולכת ופגה, ומכאן כבר קרובה הדרך שהוא עצמו עוד יתחבר לרע, יהיה מוכן להיות שכן לו, ביקורתו לדברים הרעים מתקחה ונחלשת, עיניו כבר אינן מבחינות בחטא, בדרך מאוס ומגונה, השפלת כבוד התורה אינה מזעזעת אותו, הוא אדיש לזה, דברי בלע על ה' ומשיחו, על תורת ישראל ומצוותיה אינם גורמים לו שום רעדה נפשית, הביקורת שהיתה לו פעם כנגד החוטאים והמורדים בה' גזה חיש ונמוגה, נמחקו התחומים, נעלם הפער והתהום בינו לבין הרשעים.

לכן באה התורה וחזרה וסיפרה על מעשי ותולדות הרשעים הללו, הם דתן ואבירם, גילתה שוב את מעשיהם הזדוניים ואת המאורעות אשר הביאו את דתן ואבירם לאסונו של עם ישראל במצרים ובמדבר, שוב נגול עוונם החמור באור ובצורה כפי שמעשיהם היו בשעתם, כדי לעורר בלבותינו שוב את ביקורת הרע, כדי שנוסיף ונגנה את הרשעים הללו, שלא יתקרר לבו של המאמין ולא ייעשה אדיש כאשר פוגעים בתורת ה', שהדעת לא תתרגל להשחתה נוראה זו, שעם ישראל ייזהר שלא להתקרר למעשים כאלו. ובאור החיים הק' שם מקשה זה, ומתרח באו"א.